

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

Αναδιφώντας το χθες 97

Περιηγήσεις στο Ρέθυμνο και στην ιστορία του (II)

στο προχθεσινό Δημοτικό Συμβούλιο αποφασίστηκαν τα αυτονόητα: να αντιπροσωπευτεί ο Δήμος στο 40θήμερο μνημόσυνο της αιώνιας ευεργετίας του Ρεθύμνου και να επιδοθεί σχετικό ψήφισμα. Κι ακόμα κατατέθηκε πρόταση στην ΚΕΔΗΡ για ανάρτηση καταποτιστικών πινακίδων στις κατοικίες των σημαντικότερων Ρεθεμνιωτών των γραμμάτων και των τεχνών.

Για να ξανασυνδεθούμε όμως με το θέμα μας, ας επαναλάβουμε ότι οι περιηγήσεις διεξάγονται με εντελώς άλλη μεθοδολογία από εκείνη των ξεναγήσεων. Πέραν της **εποπτικότητας** που η μεθοδολογία αυτή προσπαθεί να προσφέρει, επιχειρεί επίσης να προωθήσει τη **βιωματικότητα**. Η πρακτική των περιηγήσεων περιλαμβάνει ακόμη την **αλληλοτροφοδότηση** από τους συμπεριηγούμενους, και όχι την κλασική εξουσιαστική σχέση ξεναγού/παντογώνωστη - ξεναγούμενου/αδελού. Περιλαμβάνει επίσης μια αναλυτική προβολή-συζήτηση στο τέλος τους. Διαφέρει επίσης η **θεματολογία** των περιηγήσεων: πέραν των συνηθισμένων, στις οποίες στόχος είναι η διάχυση της ιστορικής γνώσης, προσπαθούμε μ' αυτές να προωθήσουμε στο ευρύ κοινό και τη λεγόμενη «κοινωνική ιστορία».

Επανερχόμαστε σήμερα στο θέμα της προσέγγισης της ιστορίας μέσα από διαφορετικούς δρόμους, εκείνους των ιστορικών περιηγήσεων. Η εκδήλωση για τους μεγάλους έρωτες του Ρεθύμνου αλλά και ο θάνατος της Νίκης Γουλιανδρή μας άφησε το θέμα αυτό στη μέση. Πάντως η παρέκβαση μας φαίνεται ότι αξίζει τον κόπο, αφού

Μέχρι τώρα έχουμε δει στις «Αναδιφώσεις» εννέα διαφορετικές θεματικές περιηγήσεις: «Περιήγηση στον διαχρονικό μνημειακό πλούτο της πόλης του Ρεθύμνου», «Μπαινοβγαίνοντας με τα παιδιά στην χρονομηχανή του Ρεθύμνου», «Θαλασσινές ιστορίες του Ρεθύμνου: δυτική ακτογραμμή», «Θαλασσινές ιστορίες του Ρεθύμνου: ανατολική ακτογραμμή», «Περίπατος στα ανάγια σπήλαια του Ατσιόπουλου, από τον Περιστέρη μέχρι τη Ζουριδά», «Αναζητώντας την γοτθική τέχνη, την Αναγέννηση και το μπαρόκ στα καντούνια και στις γρότες του Ρεθύμνου», «Ανιχνεύοντας την ιστορία της γένεσης στο Ρέθυμνο», «Προμαχώνες και κανονιοθυρίδες, κολισούρες και πετρομαρμαρίδες: περιήγηση στον μνημειακό, χλωριδικό και πανιδικό πλούτο των τειχών της Φορτέτζας του Ρεθύμνου» και «Ιστορικές περιηγήσεις στα Χανιά». Σήμερα θα δούμε άλλες επτά και υποσχόμαστε στο μέλλον να παρουσιάσουμε αναλυτικά όσες από αυτές δεν μας έχουν μέχρι σήμερα απασχολήσει.

«Το Ρέθυμνο του τρόμου: ιστορική πραγματικότητα και αστικοί μύθοι». Πρόκειται για περιήγηση με μεγάλη συμμετοχή κοινού, κάθε φορά που πραγματοποιείται, στα πλαίσια των «Ημερών Ρεθύμνου». Στην αρχική περιήγηση, κατά την προβολή και συζήτηση, συμμετείχε με εισήγηση ο θεολόγος καθηγητής **Θοδωρής Ρηγιώτης**, αναπτύσσοντας, με τη γνωστή του ευφράδεια και παραστατικότητα, το θέμα των αστικών μύθων του Ρεθύμνου.

«Εις ποίαν κούρτην κάθεσαι κι εις ποίαν λόντζαν είσαι». Η θεματική αυτή περιήγηση στους αυλόκρητους του Ρεθύμνου έχει πραγματοποιηθεί δύο φορές μέχρι σήμερα και πρόκειται να επαναληφθεί και εφέτος. Σ' αυτήν είχαμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε μεταξύ άλλων τους περίκλειστους κήπους του Ρεθύμνου, τις Περβόλες δηλαδή **Βογιατζάκη** και **Φραγάκη**. Κι αυτό, με τη βοήθεια του αρχιτέκτονα **Μανόλη Χαλκιαδάκη** και των εκπαιδευτικών του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου, που με τους μαθητές τους καλλιέργησαν ως σχολικό κήπο ένα τμήμα Περβόλας και τα προϊόντα τους καταθέτουν στα συσσίτια της Κυρίας των Αγγέλων!

«Το Ρέθεμνος του Παντελή Πρεβελάκη. Στάσεις στον τόπο και στον χρόνο της μικρής και συμμαζεμένης πολιτείας». Η περιήγηση αυτή πραγματοποιήθηκε στις 31 Ιουλίου 2017 για την Ομάδα Βιβλίου του Β' Κέντρου Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων Ρεθύμνου αλλά και για άλλους συμπολίτες που ενδιαφέρθηκαν για την αντιστοίχιση της μυθιστορίας του Πρεβελάκη με τη γενεθλιά του πόλη και για την τοποθέτηση του συγγραφέα στο ιστορικό του πλαίσιο.

«Αποθαυμάζοντας τους αναγεννησιακούς ρυθμούς στα βενετσιάνικα θυρώματα του Ρεθύμνου». Η περιήγηση μ' αυτό τον τίτλο πραγματοποιήθηκε στις 11 Οκτωβρίου 2017 στα πλαίσια του Αναγεννησιακού Φεστιβάλ Ρεθύμνου. Ήταν σχετικά εξειδικευμένη, με αρκετή αρχιτεκτονική ορολογία και αναλυτική προβολή εικόνων. Το θέμα της, τα θυρώματα του Ρεθύμνου, πρόκειται να αποτελέσει αντικείμενο ειδικής έκδοσης.

«Δημοτικός Κήπος: ο δροσερός πνεύμονας του Ρεθύμνου». Η περιήγηση αυτή ξεκίνησε να πραγματοποιείται για τους μαθητές μας, για τους οποίους μάλιστα εκτυπώθηκε σχετικό βιβλαράκι, που είχε σημειώσει δύο επανεκδόσεις. Πιο πρόσφατα, στις 24 Μαΐου 2018, τροποποιήθηκε για τις ανάγκες των μελών των Α' και Β' ΚΑΠΗ Ρεθύμνου, αλλά και για άλλους ενδιαφερόμενους συμπολίτες.

«Ψηφίδες από την ιστορία του ρεθεμνιώτικου χιούμορ». Στις 22 του περασμένου Οκτώβρη, στα πλαίσια των Ημερών Ρεθύμνου 2018, πραγματοποιήσαμε -σχεδόν υπό βροχή- την νέα αυτή περιήγηση, που είχε ως θέμα της την ιδιότυπη αίσθηση χιούμορ που είχαν οι παλιότεροι Ρεθεμνιώτες. Και αυτή η περιήγηση πρόκειται να επαναληφθεί.

«Αναζητώντας τους μεγάλους έρωτες του Ρεθύμνου». Αυτή προγραμματιζόταν να ήταν η πιο πρόσφατη περιήγηση μας στην ιστορία του Ρεθύμνου, αν στις 14 Φεβρουαρίου 2019, ημέρα εορτής του Αγίου Βαλεντίνου, ο καιρός δεν αποδεικνυόταν απολύτως αντιερωτικός. Το μόνο που επέτρεψε ήταν η προβολή-εκδήλωση. Την οποία πραγματοποιήσαμε στο Σπίτι του Πολιτισμού, ενώ η περιήγηση μετατέθηκε για το προσεχές καλοκαίρι.

Οι 16 διαφορετικές παραπάνω περιηγήσεις ακολουθούνται πάντα από αντίστοιχη **προβολή-συζήτηση**, σε κάποιο βολικό γι' αυτές χώρο, κλειστό ή ανοιχτό. Σ' αυτήν δίνεται η ευκαιρία παρουσίασης ιστορικών τεκμηρίων που δεν είναι προσεγγίσιμα ή δεν υφίστανται καν στις μέρες μας. Με την ευκαιρία λοιπόν αυτή, θα θέλαμε κι απ' αυτή τη θέση να ευχαριστήσουμε για τη φιλοξενία τους υπεύθυνους λειτουργίας του Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Ρεθύμνης, του ξενοδοχείου «Ιδαίου», του εκθεσιακού χώρου του Τμήματος Δυτικής Κρήτης της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας, του Σπίτιου του Πολιτισμού, του Α' ΚΑΠΗ, του Παλιοντολογικού Μουσείου, του Λιμενικού Ταμείου, του αίθριου του Αγίου Φραγκίσκου αλλά και του Πνευματικού Κέντρου Χανίων (για τις εκεί Ιστορικές Περιηγήσεις).

Στο σύνολο σχεδόν των περιηγήσεων φροντίσαμε να προσφέρουμε στους περιηγούμενους σχετικά φυλλάδια για τη βιβλιοθήκη τους, ώστε να μπορούν να τις επαναλάβουν, τροποποιημένες ανάλογα με τα δικά τους ενδιαφέροντα και με τους δικούς τους ρυθμούς. Για τα φυλλάδια αυτά έχουν μοχθήσει ο **Κώστας Ανδρώνης** και η **Αγγελική Βλαχοπούλου**, ενώ τις αντίστοιχες εκδόσεις έχουν χορηγήσει το Βιβλιοπωλείο Δασκαλάκη και τα «Ρεθεμνιώτικα Νέα».

Δύο από τις περιηγήσεις που αναφέραμε, το «Ρέθυμνο του τρόμου» και το «Ανιχνεύοντας την ιστορία της γένεσης στο Ρέθυμνο» είχαν την τύχη να αποτελέσουν αντικείμενο έκδοσης βιβλίων, υπό τους τίτλους «Το Ρέθυμνο του τρόμου. Ιστορική πραγματικότητα και αστικοί μύθοι» και «Η τροφή του Ρεθύμνου. Διατροφικές συνήθειες και γευστικές μνήμες» αντίστοιχα. Και τα δύο κυκλοφόρησαν από τις «Εκδόσεις Γραφοτεχνική», οι οποίες ετοιμάζονται να κυκλοφορήσουν σύντομα και μια ακόμα περιήγηση, εκείνη της ιστορίας του ρεθεμνιώτικου πράσινο. Το βιβλίο θα περιλάβει δηλαδή δύο περιηγήσεις, εκείνη για τις αυλές του Ρεθύμνου και την άλλη για τον Δημοτικό Κήπο.

Στις τελευταίες περιηγήσεις μας οι σχετικές προβολές-συζητήσεις μετά το πέρας τους μετατράπηκαν σε αυτόνομες εκδηλώσεις. Σ' αυτές έχουν αποτελέσει συντελεστές, κατ' αλφαβητική σειρά, ο **Μάρκος Βαγιωνάκης**, η **Πετρούλα Βαρθαλίτου**, η **Αγγελική Βλαχοπούλου**, ο **Μάνος Γοργοράκης**, ο **Θοδωρής Βουρβαχάκης**, ο **Νίκος Δασκαλάκης**, ο **Τάσος Κόλλιας**, ο **Θωμάς Κρεβετζάκης**, η **Εύα Λαδιά**, ο **Στέλιος Λαμπρινός**, η **Κατερίνα Ξεκάλλου**, ο **Γιώργης Σηφάκης** (Σιμισκογιώργης), ο **Μπάμης Σκεπετζάκης**, ο **Βασίλης Τζουράς**, η **Κατερίνα Τσακάλη-Δομαζάκη** και η **Ελευθερία Μιγάλα**, στο γλυκόλαλό της πιάνο.

Η επιτυχία των ιστορικών περιηγήσεων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε όλους τους παραπάνω, όπως και σε πολλούς ακόμα συμπολίτες, που επιστρατεύονται κατά καιρούς: στην οικογένεια **Γιώργου Δρανδάκη** (για περιήγηση στην οικία της), στον **Χάρη Καλαϊτζάκη**, στον **Γιώργο Καλούδη**, στον **Μανώλη Καρυνιάκη**, στην **Κατερίνα Κατσιμάνη**, στην **Αγάπη Μαμαλάκη**, στον αείμνηστο **Αλκιβιάδη Μαυράκη**, στον **Χάρη Παπαδάκη**, στην **Αναστασία Πλατυρράχου**, στον **Θοδωρή Ρηγιώτη**, στον **Νίκο Σταγάκη**, στον **Βασίλη Σιμιτζή**, αλλά και στον Χανιώτη **Μανώλη Μανουσάκα**, όπως και σ' όσους πιθανόν έχω λησμονήσει.

Η επόμενη ιστορική περιήγηση έχει να κάνει με την ύπαιθρο του Ρεθύμνου και θα είναι ολόκληρη. Θα περιηγηθούμε σε μνημεία θρησκευτικά, ιστορικά, αρχαιολογικά, αρχιτεκτονικά και μουσειακά των χωριών **Αμνάτος**, **Καψαλιανών** και **Πίκρης** και θα χαρούμε μνημεία της φύσης (φαράγγια Καψαλιανών και Αρκαδίου, χλωρίδα, απολιθώματα κ.ά.) κατά τον περιπάτο μας από το ένα στο άλλο. Η περιήγηση αυτή των Ημερών Ρεθύμνου 2019 προγραμματίζεται να πραγματοποιηθεί στα τέλη Μαρτίου.

Ο' ακολουθήσουν μέσα στην άνοιξη και το καλοκαίρι οι περιηγήσεις της ενότητας **Αναζητώντας τους ρεθεμνιώτικους δρόμους του νερού**. Σε 4-5 διαφορετικούς περιπάτους θα γνωρίσουμε τις σπουδαιότερες νερομάνες του Νομού Ρεθύμνης, αλλά και τις ωραιότερες κρήνες, χείμαρρους, ρέματα, αναβάλλουσες, ιστορικά πηγάδια και στέγνες. Δίπλα σ' αυτά δεν θα χάσουμε την ευκαιρία να επισκεφθούμε ξεχασμένους νερόμυλους και να κάνουμε τις αναδιφώσεις μας στους παλιότερους πολιτισμούς του νερού, με τις παραδόσεις και τις δοξασίες τους αλλά και τον σεβασμό στην πηγή αυτή της ζωής. Όσοι πιστοί προσέλθετε!

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ Παιδαγωγικής-ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας strharis@yahoo.gr, 2831055031